

"...יש לי חדשות בשבילכם" הזכות למידע, להשתתפות, לקבלת החלטות

טובה בן-ארי

תקציר ההרצאה לכנס שדרות לחברה

נושא זכויות הילד*עוגן עד היום בסדרה של אמנות ומסמכים בינלאומיים. האמנה נחתמה באו"ם ב 20 לנובמבר לפני 20 שנים בדיוק, ונכנסה לתוקף בישראל לאחר אשרורה ביום 2 בנובמבר, 1991.

האמנה הנה מסמך הוליסטי שאינו ניתן למיצוי רק באופן חלקי: הזכויות קשורות זו בזו ולא ניתן לוותר על חלקן מבלי לפגוע ביתרתן. מימוש של חלק מהזכויות בלבד לא יחשב למימוש כלל.

כולנו זכאים לזכויות.

השאלה היא: מי מאתנו זקוק להן במיוחד?

מי שאינו שותף למעגל מקבלי ההחלטות; ומי שאינו שותף למעצבי דעת הקהל בתקשורת ובתרבות - הקבוצה הגדולה ביותר העונה לתיאור זה היא קבוצת הילדים.
ילדים אינם נמצאים בין קובעי ההחלטות בתחנות הטלוויזיה והרדיו - למעט תחנות רדיו חינוכיות.

זכויות מוגבלות בערכן אם הן אינן ידועות ואינן מוטמעות בעשייה היום יומית, במיוחד באמצעי התקשורת הכתובים, המשודרים המהווים נדבך משמעותי בחיי הילדים והנוער.

אמנת זכויות הילד מורה למדינות בסעיף 17 לאפשר גישה לאמצעי תקשורת לילדים, בעיקר לאלו הנועדים לקידום החינוכי, החברתי, האזרחי, המוסרי, ולבריאותם הנפשית. לילד / לילדה מגיעות זכויות הנוספות על אלו של המבוגרים, כמו למשל: זכותו לקבל חינוך, זכותו לתרבות או זכותו שלא לעבוד. זכויות אלו תכליתן גם לספק את התנאים לצמיחתו של הילד לבוגר עצמאי, המסוגל להשתמש בזכויותיו ולהגן עליהן, ואף להעניק זכויות לאחרים.
מתן מענה למכלול הצרכים ושמירה על הזכויות כולן היא המפתח לקידום של הילדים. כך, למשל, נוכל למצוא שתלמיד שזכותו לתרבות נפגעת בבית הספר, יתקשה בלימודים. תלמיד או תלמידה שחשים שכבודם נפגע, יתקשו לפתח עמדה מכבדת כלפי חברים או כלפי עולם המבוגרים ולעמוד בדרישות התנהגותיות שהחברה מציבה.

מטרת האמנה העיקריות בהתייחסותה לתקשורת המונים: **הזכות למידע של הילד והזכות להישמע ולהשתתף בתקשורת.** הווה אומר: **הזכות למידע** בדבר זכויות הילד ברובדי השפעה שונים, כמו: חומרים המועילים לילד מבחינה חברתית וחינוכית (סעיף 29), לכבד בעת כיסוי תקשורת את זכות הילד לפרטיות (סעיף 40), לפתח תוכניות לצרכיו המשתנים של הילד, להגן עליו מפני תכנים מזיקים, להפיק תוכניות המעודדות אכפתיות ואחווה, שת"פ בינלאומי בהפקת חומרים בהלימה לתכנים תרבותיים, החובה לתרגום תוכניות למיעוטים (סעיף 29 העוסק בכיבוד ערכים לאומיים), האיסור בהפצת חומרים פורנוגרפיים לילדים (סעיף 34) וכל אלו על מנת לעודד ולקדם את זכויות הילד בכלל.

התקשורת **ככלי ביטוי לילדים**, אמורה להיות נגישה להם בתוקף הזכות להישמע ולהשתתפות (סעיף 12). הם יכולים לעודד באמצעותה דיון ציבורי על הפרת הזכויות (סעיף 42), לקדם את חופש הביטוי שלהם (סעיף 13), להבטיח את זכויותיהם, כפי שמנוסח באמנה (סעיף 29). כאשר ניצור את הזכות להישמע באמצעי התקשורת (ולא רק בה), נפתח בילדים את היכולת להבין מצבים ותהליכים, את היכולת לביקורת ואף לשכנוע ושינוי של דיעות ועמדות אחרות וראויות.

אישור אמנת זכויות הילד מחייבת אותנו, אנשי החינוך, אנשי התקשורת ואנשי המקצוע בשירות הציבורי, לא רק ללמד את הילדים על זכויותיהם, אלא לאפשר להם לחוות אותה ולהוות דוגמה אישית ביישום אמנה זו בסביבה העוטפת כל ילדה וכל ילד.

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
הפיקוח ליישום חוק זכויות התלמיד

זכויות הילדים, קידומן, מימושן, עידודן ויישומן הינן חלק בלתי נפרד מן התהליך האזרחי המחייב גם את אמצעי לעצב מידעים ותכנים בתוכניות השונות לרבות תוכניות החדשות שיהיו נדבך חברתי - ערכי לילדים כיצד - התקשורת לעמוד על זכויותיהם וכיצד לממשן באופן הראוי תוך שמירה על כבוד כל פרט וכבוד הזולת.

את מדורת השבט הקדמונית מייצגים היום הטלוויזיה והאינטרנט, המפגישים שונים" בתחומי עניין משותפים, ומאחר והמדיה מחדדת התייחסויות לזהותו האישית, החברתית, התרבותית והלאומית של ילדות / נערות / ילדים / נערים, אנו מחייבים לקדם בסיס פעולה יוזם ומשותף עם האזרחים הצעירים תוך הצגת החובה ביצירת איזונים ואחריות מוגברת. לעיצוב עמדות אזרחיות, הומניסטיות ודמוקרטיות המחזקות את הדרך לכיבוד זכויות כל ילד, כל ילדה בכל עת, בכל מקום תפקידיה החינוכיים של התקשורת בחברה הם לא רק מידע, חיברות ובידור אלא גם לימוד וחינוך. יש להביא בפני האזרחים לא רק לשדר להם, הצעירים את עיקרי החדשות **מנקודת מבטם תוך לקיחת אחריות וזהירות מירבית על חייהם וכבודם** בגובה העיניים אלא לשתף אותם בקבלת החלטות: מה לשדר? איך לשדר? מה להבליט? במה להתמקד? באילו סרטים יש להמחיש להם את החדש? מה לומר? באיזה משלב לשוני? באיזו שפה יתירה מזאת, אשרור אמנת זכויות הילד מחייבת את על העוסקים בילדים, ללמוד את האמנה על סעיפיה המאפשרים חיים עיתונאים, מפיקים ובימאים - יוצרי תוכניות לנוער - ללמוד את **האם יש לחייב**: אזרחיים מלאים לילדים ונשאלת השאלה? אמנת זכויות הילד

אזכור קצר מדוח השופטת סבינה רוטלוי: " ... תחום זכויות הילד מחייב ... תהליכי הנעה, חינוך והסברה, יש צורך להניע שינויים בקרב אנשי מקצוע מן השטח, מקבלי החלטות, קובעי מדיניות... וגופים שלעבודתם נגיעה לילדים... **חובת כל רשות מרשויות המדינה לקיים הדרכה והכשרה בכל הנוגע ליישום זכויות הילד** לכל אנשי המקצוע בתחום אחריותה) ("...הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה, דוח כללי, עמ' 282)

יש לי חדשות - ישנות בשבילכם: חשוב שאמצעי התקשורת יעסיקו "כתבי זכויות ילדים", בצד הכשרת תלמידים באותו התחום (המלצות דוח רוטלוי, הזכות למידע, עמ' 22) והכשרתם בתקשורת ובקולנוע.

שיתוף אזרחים צעירים בהפקת מהדורת החדשות תורמת לחינוך אזרחי בעיצוב דרכי חשיבה והתנהגות אחריות של הצעירים למען עצמם ולמען אחרים. ע"י לימוד המבצע הקולנועי ויסודות העריכה, הצילום וכו', הם יפתחו מודעות, ידע ומיומנויות אשר יעזרו להם למיין את קטעי הסרטים או הצילומים הראויים לשידור עבור קהל היעד. מכאן הם רק מתחילים להבין את השפה הייחודית של המדיה, הבחנה בין עמדות ודעות, בין מציאות לבדיה, את השפה הייחודית המקדמת קבוצה על רעותה, את מכלול ההשפעות של המדיה עליהם ועל חבריהם, וגם את האפשרות שיש בידם לנתב את כוחה של המדיה בהבנייה חברתית הומניסטית רצויה.

האין זה צו השעה לחייב את גופי השידור להיות מחויבים לשדר חדשות לילדים בצד הפקת תכנים משודרים וכתובים המקדמים ערכים למיצוב זכויות הילדים? כדי שתהיה הכלה והדרכה לכלל הילדים במצבים מורכבים במטרה לטפח באופן סמוי וגלוי אחריות אישית חברתית ולאומית של הילדים כאזרחים צעירים.

ראוי היה שכלל גופי התקשורת יקיימו שיח מתמיד עם הפיקוח על לימודי התקשורת והקולנוע, הפיקוח על זכויות התלמידים והפיקוח על לימודי האזרחות, על מנת לקדם מועצת שידורים משותפת לאנשי מקצוע ותלמידים במטרה ליצור מהדורות חדשות לילדים ונוער, ולאחר מכן גם תוכניות נוספות.

אני רואה שחלק מתפקידים הציבורי של אמצעי התקשורת וצוותי החינוך לעצב, לאזן, לווסת, ליצור את הטריגר לדיאלוג אזרחי, להגביל ולהכריע בעימות בין זכויות שונות המתנגשות השכם והערב - **תהליך ציבורי - לאומי המשלים אלו את אלו.**

[למאמר המלא: 'הזכות להשתתפות וקבלת החלטות בשידורים'](#)

[המצגת המלווה את ההרצאה בכנס שדרות לנוער](#)

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
הפיקוח ליישום חוק זכויות התלמיד

[הכנה לכנס שדרות לחברה - נייר עמדה של תמי רזי ויובל גוז'נסקי](#)

חדשות לילדים: "תנו לילדים להיות בעניינים"

[חופש הביטוי \(Liberte' De'xpression\) - \(סרט קצר\)](#)

